

METODICKÝ LIST POZICE „RODINNÁ TERAPEUTKA“ VE SLUŽBĚ SAS

projekt „Práce s rodinou - komplexní podporou ke zlepšení situace znevýhodněných rodin v Brně“

1. Úvod

Pozice rodinné terapeutky (RT) byla v rámci projektu do služby SAS zaváděna nově. Cílem tedy, zejména v počátku projektu, bylo pokusit se vyprofilovat tuto pozici v kontextu cílové skupiny a práce s klienty IQRS.

2. Zapojování RT do práce s klienty

RT byla zapojována do práce s klienty buď na základě vyhodnocení situace klíčovým pracovníkem rodiny, case manažerem (CM) nebo na základě žádosti ze strany pracovníka OSPOD. Později, resp. v jiných případech byla snaha alespoň seznámit klienty s RT, aby opadla případná obava ze spolupráce s ní (viz dále). Klíčový pracovník (KP) nabídl a probral s klienty možnost spolupráce s RT. S klienty byl v případě zájmu (resp. při zadání OSPOD) domluven termín společné schůzky. Zejm. zpočátku, pravděpodobně v situacích, kdy klienti o službu RT neměli příliš zájem, bylo problematické první schůzku vůbec zrealizovat - klienti se omlouvali, nepřicházeli v domluvený termín, nebo nebyli doma. Nízká motivace (z různých důvodů) a kapacita klientů pro spolupráci s RT byla hlavní překážkou pro zapojení RT do práce s klienty.

3. Překážky a komplikace při zavádění pozice RT do práce s klienty

Jak bylo popsáno výše, hned od počátku se ukázalo, že zavádění této pozice do práce s klienty má několik úskalí. Od počátku byla také snaha pozici a její zavedení uchopit metodicky. Při reflektování procesu zavádění pozice se nám tedy podařilo identifikovat následující problematické aspekty:

- **nízká motivace klientů** z cílové skupiny IQRS pro spolupráci s RT, protože:
  - neví, co si pod prací RT představit, co od toho čekat, příp. si neumí představit, že „povídání může pomoci“, nevěří tomu
  - vnímají psychology/terapeuty předsudečně, negativně – „tam chodí jen blázni“, resp. strach ze stigmatizace (někdo se dozví, že chodím k psychologovi), že je někdo bude poučovat, poukazovat na to, co dělají špatně
  - v rodině se již „pohybuje“ mnoho lidí (pracovník OSPOD, KP apod.) a nechtějí vše říkat dalšímu člověku
  - klienti často nejsou zvyklí na sobě pracovat a takovým způsobem přemýšlet – reflektovat své prožívání, chování, přemýšlet o situacích v tom smyslu, že oni jsou ti, kteří se mohou změnit a tím něco změnit...např. ve vztahu s dětmi

IQ Roma servis, z.s.

Sídlo organizace:

Vranovská 846/45, 614 00 Brno
tel. +420 543 213 310
email: iqrs@iqrs.cz

IČ: 65341511
Reg MV ČR:
č.j.: II/s-OVS/1-33 944/97-R
č. účtu: 189104187/0300

Pobočka Břeclav:

Tř. 1. Máje 39, 691 41 Břeclav
tel.: 519 324 849
email: breclav@iqrs.cz

Pobočka Vyškov:

nám. Československé armády 1/2A
682 01 Vyškov
tel. 1: 774 898 817
tel. 2: 774 224 509

- ve spolupráci nevytrvají, protože měli mylnou představu (např. že psycholog/terapeut „opraví“ jejich dítě) a ta nebyla naplněna

- **nízká kapacita klientů pro spolupráci s RT, protože řeší naléhavější životní problémy** (udržení bydlení, jídlo pro rodinu, zajištění zdravotní péče atd.)
- **problém s pravidelnou docházkou na setkání**, kde pro efekt terapie je pravidelná, dlouhodo-běžší spolupráce klíčová

Zejména z výše uvedených důvodů se ukazovalo, že **není efektivní se v práci RT omezit na tradiční pojetí terapie** – tj. koncept, kdy klienti pravidelně a dlouhodobě dochází za terapeutem (do jeho pracovny). Byla **snaha RT dostat blíže ke klientům**, tj. **RT docházela za klienty** (domů). Dále pak **maximalizovat kontakt RT s klienty i mimo konkrétní terapeutickou práci** (na společných akcích pro klienty apod.). Cílem bylo navázání kontaktu s klienty a zmenšení bariéry způsobené výše uvedenými předsudky, obavami a mylnými představami.

4. Konkrétní podoba práce RT s klienty

Konkrétní pracovní aktivity RT byly vzhledem k výše uvedenému rozmanité. Proběhlo **několik rodinně-terapeutických sezení**. Nejfrekventovanější byla **psychologická podpora/terapie a výchovné poradenství** pro pečující osoby (rodiče, matky dětí, příp. náhradní pečující osoby). Dále pak **práce s dětmi a mladistvými a účast na případových konferencích** s klienty SAS. Osvědčila se **spolupráce s KP rodiny, resp. rodinnou asistentkou¹** (RA), kde bylo možné se v práci s klienty doplňovat a situaci klientů konzultovat, vč. jednání s OSPOD, psaní zpráv apod. V některých případech figurovala **RT jako konzultant pro případy klientů**, kteří nechtěli nebo nemohli být zapojeni do přímé spolupráce. A dále se **účastnila skupinových akcí** (víkendový pobyt, tematická setkání s klienty atd.).

5. Výstupy a závěry

Zavádění pozice RT pro klientelu IQRS byl složitý proces, viz výše popsané překážky. Ukázalo se jako potřebné o této formě pomoci klienty nejprve více informovat, vzdělávat, resp. jim dát prostor k vlastní zkušenosti s pracovníci na této pozici. Pouze vzácně si klient z cílové skupiny služby tuto pomoc sám vyžádal.

Možnou cestou také je nenabízet klientům rodinnou terapii/psychoterapii/služby psychologa jako nějakou speciální službu, ale spíše využít spolupráce v rámci multidisciplinárního týmu (sociální pracovník/case manager – rodinná terapeutka – rodinná asistentka), kdy je RT zapojena do spolupráce s klientem přirozenějším způsobem (tj. společná návštěva klienta s KP, rozhovor v přirozeném prostředí klienta).

¹ Rodinná asistentka – další z inovativních pozic při poskytování služby SAS v rámci KPSVL projektu Práce s rodinou. RA se zaměřuje na rozdíl od RT více na praktickou asistenci rodině v otázkách náviku rodičovských dovedností, péče o děti, chod domácnosti atd. Podrobnému vymezení role rodinné asistentky je věnován samostatný metodický list.

IQ Roma servis, z.s.

Sídlo organizace:

Vranovská 846/45, 614 00 Brno
tel. +420 543 213 310
email: iqrs@iqrs.cz

IČ: 65341511
Reg MV ČR:
č.j.: II/s-OVS/1-33 944/97-R
č. účtu: 189104187/0300

Pobočka Břeclav:

Tř. 1. Máje 39, 691 41 Břeclav
tel.: 519 324 849
email: breclav@iqrs.cz

Pobočka Vyškov:

nám. Československé armády 1/2A
682 01 Vyškov
tel. 1: 774 898 817
tel. 2: 774 224 509

Pozice RT tedy v některých případech může mít prostě podobu „**dalšího člena týmu, který má větší prostor, a je to přímo jeho pracovní náplň, si s klienty více povídat**“. Klienti mají často problémy naplňovat praktické kroky, které jsou důležité pro stabilizaci či zlepšení jejich situace, právě proto, že jsou zahlceni různými vztahovými či psychickými problémy. Možnost vyventilovat tyto problémy, příp. získat jiný náhled, pocit, že jim někdo rozumí, přijímá je, může jejich potenciál odblokovat. Zřídka si však pro tuto „službu“ půjdou vědomě a cíleně za terapeutem. Pokud mají možnost tuto službu získat „přirozenějším“, méně formálním způsobem, mohou z ní profitovat a výsledkem pak může být i efektivnější spolupráce se sociálním pracovníkem/case managerem.

Zdá se také, že pro práci psychologa/terapeuta v kontextu IQRS je vhodné být nastaven „univerzálně“, tj. může se objevit množství témat od krizových intervencí, podpůrných rozhovorů, výchovného poradenství, práce s dětmi, až po terapeutickou práci. Objevují se také různorodá témata: domácí násilí, školní problematika (školní výkon, šikana), problémy v rodinných vztazích, rozchody/rozvody, psychické problémy. Je dobré, pokud se podaří témata alespoň základně pokrýt. Pokud je pak potřeba rozsáhlejší, specializovaná odborná pomoc, navázat klienta dále (psychiatrie, PPP, služby pro drogovou problematiku, služby pro asistovaný kontakt atd.)

Přínosy rozšíření týmu SAS o RT

- prostor s klienty o jejich tématech více mluvit (více porozumět klientovi a jeho situaci)
- možnost zastoupení v práci na tématech klientů (KP/RT/RA)
- možnost spolupráce na specifických tématech (domácí násilí a další)
- možnost konzultací klientských případů a podpora kolegů (KP)

IQ Roma servis, z.s.

Sídlo organizace:

Vranovská 846/45, 614 00 Brno
tel. +420 543 213 310
email: iqrs@iqrs.cz

IČ: 65341511
Reg MV ČR:
č.j.: II/s-OVS/1-33 944/97-R
č. účtu: 189104187/0300

Pobočka Břeclav:

Tř. 1. Máje 39, 691 41 Břeclav
tel.: 519 324 849
email: breclav@iqrs.cz

Pobočka Vyškov:

nám. Československé armády 1/2A
682 01 Vyškov
tel. 1: 774 898 817
tel. 2: 774 224 509

Tab. č. 1 Možnosti práce RT podle míry stabilizace rodiny a schopnosti klienta reflektovat situace

Stabilizovanost rodiny (stab. bydlení, menší tlak existenčních probl.)	Klient, který svou situaci reflektuje a přemýšlí, co může u sebe změnit/dělat (dle vyhodnocení KP)	Pravděpodobně nejfunkčnější formy práce
NE	NE	- kontakt spíše přirozenější formou, RT se snaží být alespoň v nějakém kontaktu s klienty - poskytnutí základního poradenství a podpory - podpora KP v práci s klientem
ANO	NE	- podpora KP v práci s klientem - příp. individuální konzultace - klienta se citlivě snažit vést k vnímání souvislostí
NE	ANO	- podpora KP v práci s klientem - zvážit, zda jsou za daných okolností možné a vhodné terapeutické konzultace či zda je důležitější klienta podpořit v práci na základní stabilizaci
ANO	ANO	- individuální poradenství/terapie - rodinná terapie - podpora KP v práci s klientem

6. Doporučení

Vzhledem k tomu, že je **profesi psychologa/psychoterapeuta stále potřeba demystifikovat a přiblížit klientele**, byla by pravděpodobně vhodná větší „přítomnost“ takového pracovníka v IQRS a jeho **zapojení do dalších aktivit**. Např. zapojit do více projektů apod., aby mohl být pracovník zapojen do aktivit IQRS ve větší míře. Nízký úvazek může v určitém směru odpovídat aktuálně nižší „poptávce“ klientů, nicméně je pak problematické pracovníka více zapojovat do aktivit a rozvíjet tak povědomí o této formě pomoci pro klienty.

Dalšími možnostmi rozšíření práce RT by mohly být např. skupinové aktivity typu vedení **nácviku relaxací pro klienty** (uvolnění, zklidnění, odpočinek), prostor pro **přehrávání sociálních situací** apod. Nejprve by však bylo potřeba zjistit potřeby cílové skupiny a podle toho upravit náplň role RT.

IQ Roma servis, z.s.

Sídlo organizace:

Vranovská 846/45, 614 00 Brno
tel. +420 543 213 310
email: iqrs@iqrs.cz

IČ: 65341511
Reg MV ČR:
č.j.: II/s-OVS/1-33 944/97-R
č. účtu: 189104187/0300

Pobočka Břeclav:

Tř. 1. Máje 39, 691 41 Břeclav
tel.: 519 324 849
email: breclav@iqrs.cz

Pobočka Vyškov:

nám. Československé armády 1/2A
682 01 Vyškov
tel. 1: 774 898 817
tel. 2: 774 224 509

